

Гістарычнае эсэ як вопыт рэканструкцыі мінулага

В. К. ШЫНКАРЭНКА

У артыкуле прасочваецца жыццёвы шлях адной з айчынных сучасных пісьменніц Вольгі Бабковай. На матэрыяле гістарычных эсэ з іх фактаграфічнай асновай, дакладным вобразным і рэчыўным светам аўтар аналізуе спасціжэнне чалавекам моцы родных вытокаў, пачуцця дому, што заканамерна прыводзяць да ўсведамлення прыналежнасці да свайго краю, спрыяюць асобнаму сталенню і нацыянальнай ідэнтыфікацыі.

Ключавыя словы: жаночая проза, гісторыя, эсэ-рэканструкцыя, дакумент, факт, тэкст, прастора, час, рэчыўны і вобразны свет.

In the article the life of a modern national Belarusian writer Olga Bobkova is analyzed. Using the material of historical essays with their factual basis and reliable figurative and material world the author studies human's comprehension of the power of native sources and a sense of home which naturally lead to understanding of belonging to his fatherland, promote personal formation and national identification.

Keywords: female prose, history, essay reconstruction, document, fact, text, space, time, concrete and figurative world.

Актуальнасць праблематыкі, высокі эстэтычна-мастацкі ўзровень тэкстаў, увасобленых у самых розных жанрах прадстаўніцамі сучаснага прыгожага пісьменства, дазваляюць з перакананасцю гаварыць пра самадастатковасць і заўважныя поспехі жаночай літаратуры, што абумоўлены як асэнсаваннем невымерных псіхалагічных глыбіняў асобнай чалавечай душы, так і плённым засваеннем багатага сусветнага і айчыннага гістарыясофскага, філалагічнага і наогул антрапалагічнага вопыту. Варта толькі ўзгадаць прозвішчы Р. Баравіковай, М. Вайцяшонак, В. Кадзетавай, Г. Багданавай, Л. Адамовіч, Л. Рублеўскай, В. Куртаніч, Н. Бабінай, М. Прохар, Е. Вужнавец, А. Брва, шматлікіх прадстаўніц маладзейшых пакаленняў, каб пераканацца ў непаўторнасці іх творчых індывідуальнасцей. Пры гэтым кожная з пісьменніц аддае перавагу сваім ўлюбёным тэмам, матывам, характарам і адметным формам, кожная прагне выказаць самае набалелае ці светлае.

Своеасаблівым падвядзеннем вынікаў, спробай вызвалення ад «няволі рыфмаў» стала для Д. Бічэль кніга «Хадзі на мой голас». М. Лукшу асабліва прывабліваюць «Бабскія гісторыі». Эсэ ў вершах і прозе склалі змест кнігі М. Мартысевіч «Цмокі лятаць на нераст», а праявілі зборнік Н. Харытанюк – «Трынаццаць гісторый пра мёртвага ката». Заўжды неперадавальную В. Бурлак вабяць «Творы соннага жанру». Услед за сваімі гераінямі імкнецца «вызваліць душу для чагосьці сапраўды вартага» [1, с. 13] В. Бабкова, аўтар некалькіх надзвычай празрыстых па стылі і адначасова змястоўна глыбокіх мастацкіх апавяданняў, многіх гістарычных эсэ, нарысаў і артыкулаў. Паспрабуем пераканацца ў гэтым, звярнуўшыся больш дэталёва да канкрэтных жыццёвых фактаў і спроб творчага самавыяўлення пісьменніцы.

Нарадзілася Вольга Уладзіміраўна Бабкова 28.02.1961 г. у Мінску ў сям'і інтэлігентаў: інжынера Уладзіміра Сцяпанавіча Голубева (1933–2010), які паходзіў з памежных з Беларуссю ўкраінскіх Шчорсаў, і філолага Ірыны Паўлаўны Леановіч (1931). Выпускніца СШ №80 г. Мінска, В. Бабкова скончыць гістарычны факультэт БДУ у 1984 г. І далей, за выняткам аддадзеных Заслаўскаму заказніку-музею (1990–1992) і выкладанню ў ЕГУ (2008–2010) некалькіх гадоў, стала звязка сваё прафесійнае жыццё з Нацыянальным гістарычным архівам Беларусі. Шмат гадоў Вольга Уладзіміраўна ўзначальвала аддзел старажытных актаў. Разам з супрацоўнікамі А. Ф. Аляксандравай і І. М. Бобер яна з'яўляецца складальнікам архіўнага тома «Тастаменты шляхты і мяшчан Беларусі другой паловы XVI ст.» (Мінск : «Беларуская энцыклапедыя імя Петруся Броўкі», 2012. – 671 с.), куды ўвайшло 116 дакументаў з актавых кніг Берасцейскага, Віцебскага ваяводстваў, Слонімскага,

Наваградскага і Менскага паветаў, а таксама горада Магілёва. Калектывам аддзела вядзецца актыўная падрыхтоўка другога тома выдання, змест якога павінны скласці каля 130 тастаментаў Гарадзенскага павета. З 2013 г. сумяшчае працу ў архіве з пасадай загадчыка літаратурна-драматычнай часткі Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.

Што ж тычыцца дзяцінства Вольгі, адкуль мы родам усе і адкуль пачынаюцца вытокі нашага асобнага фарміравання, то яно практычна цалкам прайшло на радзіме маці ў Ваўкавыску, у хаце, пабудаванай дзедкам Паўлам. Яго, настаўніка беларускай мовы, чалавека шырокіх ведаў і інтарэсаў, сапраўднага гаспадара, арыштавалі ў жніўні 1944 г., а затым вывезлі ў Магадан. На гэтай сумнай падзеі лёс Паўла Леановіча для жонкі Клары і астатніх родных абрываецца назусім. Менавіта раннія ўражанні, звязаныя з наведваннем тутэйшых мясцін, прасторным домам з вялікай печу і круглым сталом, партрэтамі дарагіх людзей і маляўніцтвамі, багатым садамі з белаі альтанкай і бэзам, глыбока ўмураваным у зямлю калодзежам, пры выкопванні якога былі адшуканы сапраўдныя марскія ракавінкі, вялізнай бочкай з вадой, сунічным лесам, бяскрайнім жытнім акіянам і блакітным небам, старым паўразбураным замкам з яго руінамі, гнілымі бявернямі і шурпатай цэглай, пазней складуць аснову аўтабіяграфічнага апавядання В. Бабковай «Дом» (2002). Шчасліва-гарманічнае пачуванне «Я-герані» ў межах дарэшты напоўненага аднолькава хвалючымі рэаліямі і таямніцамі прасцягу, дзе калісьці магло быць мора, дазволіла маленькай дзяўчыцы яшчэ тады адкрыць у сабе дар дапытлівага сузіральніка і філосафа, у нейкае імгненне пранізліва спасцігнуць уласную самасць і ненавязліва далучыцца да родных каранёў, усёй гісторыі Беларусі і чалавецтва, назаўжды захапіцца шматграннасцю і характам загадкавага свету з яго няспынай зменлівасцю.

Аднолькава родным успрымаўся В. Бабковай з дзяцінства і родны Мінск. У эсе «Status Animae» аўтар з уласцівай ёй схільнасцю да выкарыстання самых розных тапанімічных дэталаў, больш дакладна – некронімаў, харонімаў, гідронімаў, урбанонімаў, так узновіць некалі занатаванае памяццю: «Межы знаёмай тэрыторыі былі пазначаны адно купай дрэваў Кальварыі на поўначы, агароджай Лютаранскіх могілак на усходзе, Грушаўкай на поўдні, ды стаўкамі Багданаўкамі на захадзе. А гукі “малой” ды “вялікай” чыгунак праціналі гэтую тэрыторыю наскрозь, ды далей за гэтымі крэсамі ўжо не былі чутны» [2, с. 5].

Сталы інтарэс да мінуўшчыны, шматгадовая праца са старажытнымі дакументамі дазваляюць гаварыць пра заканамернасць звароту В. Бабковай, гэтай адметнай прадстаўніцы сучаснай гарадской прозы і прафесійнага гісторыка, да жанру самабытных эсэ-рэканструкцый. Але на самым пачатку, як чалавек самапатрабавальны, яна звярнулася да вывучэння тэорыі пытання. Так, у артыкуле «Свет пачуццяў і свет рэчаў: шляхецкія тэстаменты другой папавы XVI ст. ...» (2008), змешчаным у часопісе «HOMO HISTORICUS: Гадавік Антрапалагічнай гісторыі», В. Бабкова даследуе шматпластавую прыроду, сутнасць і форму гэтых адметных гістарычных дакументаў, прысутнасць у іх рэлігійнага і натарыяльнага (бо кожны з тутэйшых жыхароў у дадзенай справе найперш арыентаваўся на Біблію і Статут), матэрыяльнага і ўласна асобнага пачаткаў. Як напіша аўтар пазней, «найважнейшай справай чалавека на парозе нябыту было тое, каб на душы ніякая рэч не засталася і не шкодзіла, таму трэ было сплациць усе свае зямныя пазыкі...» [3, с. 126].

У тым жа віленскім часопісе «HOMO HISTORICUS» будуць надрукаваны і некаторыя іншыя творы В. Бабковай. Прыкладам, у 2010 г. пабачылі свет развагі пісьменніцы з нагоды чытання актавых кніг канца XVI ст. «Нашыя бшчолы», дзе прасочваецца не толькі гісторыя бортніцтва, апісваецца спецыфіка пчалярскага промыслу, узнаўляюцца традыцыі ўжывання мёду ў княстве і звязаныя з ім абрады, звычаі, замовы, вызначаецца роля вобраза крылатай руплівіцы ў айчынным і сусветным мастацтве, але і падкрэсліваецца істотнае падабенства жыццёпарадку пчол і светабудовы, сацыяльнай і сямейнай уладкаванасці чалавека. Артыкул «Чатыры Адамы» (2012) сваім з'яўленнем абавязаны росшукам В. Бабковай адрасата верша шубраўца Францішкі Гжымапы «Do Adama ... w chwili odiazdu Jego z Warszawy» праз зварот да вядомых ў першай трэці XIX ст. чатырох цэзкаў, асоб з няпростымі лёсамі – заўсёднага пілігрыма паэта Міцкевіча, сармата князя Чартарыйскага, што клапаціўся пра ўратаванне Віленскага ўніверсітэта, сасланага ў Сібір «небяспечнага злачынца» Сузіна, разлучанага з

дзецьмі, Радзімай і пазбаўленага маёмасці кандыдата філасофіі Солтана. Пры гэтым даследчыца не абмяжоўваецца толькі тэкстам мастацкага твора. Перад тым як зрабіць канчатковыя высновы на карысьць апошняга з названых герояў, яна звяртаецца да думак аўтарытэтных вучоных, перапіскі непасрэдных ўдзельнікаў падзей, раіцца з сучаснымі даследчыкамі, супастаўляе і аналізуе шматлікія гістарычныя і біяграфічныя факты, дакументальныя запісы.

Многія з эсэістычных твораў пісьменніцы папярэдне друкаваліся ў «Нашай Ніве», а потым увайшлі ў змест асобнай кнігі «...І цуды, і страхі» (2010), што з удзячнасцю прысвечана аўтарам-маці дачушкам Ганне і Багдане. Да месца будзе ўдакладніць, што раней пра гэтых самых дарагіх для сябе людзей, асабліва сці дзіцячага светабачаньня і спасціжэньня быцця, прыманьня таямніц тэацэнтрычнай арганізаванасці размаітага свету, дзе ўсё і нават уласны лёс падаецца шматкаляровым, а думка блытаецца з дыханнем, і дзе душа – «маленькі ветрык», што «належыць Богу» [4, с. 67], В. Бабкова, выступаючы пад псеўданімам Агата Мацейка, напісала ў эсэ «Давай запросім на мой Дзень народзінаў Бога» (2002). У хуткім часе празаічны зборнік «...І цуды, і страхі» пісьменніцы, назва якога наведана зместам вядомага твора Яна Баршчэўскага, быў адзначаны літаратурнай прэміяй імя Францішка Багушэвіча, што кожны год прысуджаецца Беларускаім ПЭН-цэнтрам аўтарам лепшых твораў гістарычнай тэматыкі, скіраваных на абуджэньне ў чытачоў пачуццяў нацыянальнай самасвядомасці і незалежнасці.

Па сутнасці, адбылося доўгачаканае. «Унікальная мажлівасць штодня дакранацца да рукапіснай спадчыны капісьці жывых людзей нарадзіла жаданне адгукнуцца сваім уласным голасам» [3, с. 18]. У выніку такога зацікаўленага сустрэчнага руху не магла не нарадзіцца прага міфатворчасці, высекчыся і запаліцца жарынка сапраўднай пазіі. Менавіта апошня, як слушна адзначае гісторык А. Смалянчук, «робіцца тым мастком, які звязвае свет сучаснага чалавека з жыццём даўно забытага мешчаніна і шляхціца, і гаворыць нешта важнае таксама для людзей XXI ст. Дзякуючы ёй індывідуальна-чалавечае набывае цалкам іншую якасць, і нараджаецца пачуццё дакранання да Вечнасці...» [3, с. 9].

Прастора дзеяння ў эсэ В. Бабковай напоўнена шматлікімі галасамі, канкрэтнымі людзьмі і іх, часта далёка не ідэальнымі, паводзінамі і ўчынкамі. Яна ахоплівае стары Менск, яго вежы, цэрквы і касцёлы, манастыры і кляштары, судовыя святліцы і вязніцы, аптэку і карчму, вуліцы і пляцы, брамы і масты, Траецкую гару і Нямігу, Стары і Новы рынкі, вытворчыя цэхі, прасторныя камяніцы і драўляныя дамы месцічаў, халупы рамеснікаў, а таксама вясковыя хаты, маркіраваныя празрыстымі па семантыцы, а ў некаторых выпадках метафарычнай вобразнасці найменнямі іншыя пасяпленні, лясныя, пясчаныя і балотныя мясціны. Усё гэта аўтар успрымае як непаўторную пазію, «нібы старадаўнюю музыку» [3, с. 51].

Адным са складнікаў чараў мясцовасці, своеасаблівым палімпсестам, торай чалавечай гісторыі (паводле А. Разанава), што лучыць у адно шматлікія пласты часапрасторы, для В. Бабковай уяўляюцца рознаскіраваныя шляхі ўсёй Беларусі. Адкрываючы для чытача іх таямнічасць і ў роўнай ступені небяспеку, пісьменніца робіць выснову: «Дарога ратавала, хавала, губіла, паглынала, вабіла. Была распачу і надзеяй. Магла быць і была шляхам у нябыт» [3, с. 74]. Пры развагах пра душу сталіцы і заўсёдную шматлікасць яе дарог В. Бабкова падкрэслівае: «Ніколі не было сумніву ў тым, што мы не першыя жыхары гэтай забудаванай каменнем ды дрэвам прасторы. Поруч трывала жыло адчуваньне раней пратаптаных (бітых) шляхоў, якой бы дарогай не крочыў: утравелай сыцежкай ля Сьвіслачы, ці ў кірунку былой Койданаўскай брамы па цяперашняй вуліцы Рэвалюцыйнай, ці старым бітным гасцінцам па горнай дарозе ля каменя вялікага на мяжы, тылам да дарогі зарэчнай... – калі начытацца старых дакументаў. ... А яшчэ былі тут каралеўская дарожка (аніж не царская), зімняя (праз балота), манастырскі лес, базальянскі мост... Кожны час пакідаў свае адбіткі, як цяперашні – напелкі» [2, с. 6].

Уважлівае прачытанне судовых кніг, іншых архіўных матэрыялаў дапамагло аўтару эсэ адшукаць цікавыя звесткі з гісторыі сённяшняй сталіцы Беларусі. Прыкладам, удакладніць час пабудовы Менскай ратушы ў 1600 г. і прысутнасць на ёй гадзінніка, што на той час было не такой ужо і частай з'явай у Еўропе, вызначыць абсягі Траецкай гары як самай

старажытнай тэрыторыі на карце горада. Няцяжка заўважыць, што ў першым раздзеле кнігі «...І цуды, і страхі» ўслед за дакументальна зафіксаванымі дадзенымі В. Бабкова імкнецца па крупінках «...аднавіць тапаграфію старога Менска» [3, с. 29], растлумачыць паходжанне назваў вуліц, асобных месцаў. Адначасова пісьменніца-рэканструктар лічыць за патрэбнае падкрэсліць, што на наступныя змены ў размяшчэнні тых ці іншых пунктаў горада не маглі не паўплываць пажары, заталпенні, рабункі, бойкі, «...*поветрие моровое, голод, спустошене, ушкодж ене...*» [3, с. 39] і што асаблівая насычанасць пэўнага перыяду няшчасцямі (прыкладам, у 1618 г.) дазваляе гаварыць пра яго як пра найбольш *злы час* для мірнага насельніцтва.

Асабліва непакоіць В. Бабкову пагроза ў нейкі момант збіцца з сур'ёзнай творчай задумы на павярхоўны лад ці, што ніколі не лепш, перадачу ранейшага жыцця насельніцкаў краю адзіна «паводле свайго разумення». «Ёсць небяспека, – як шчыра прызнаецца аўтар, – памыліцца, пэўная спакуса стварыць “горад-макет”. Размясціць яго на сталі і перасоўваць па яго ўяўных вулках васковых чалавечкаў і коней, карэты і калёсы, захінаючы ўласным ценем горад ад Замка да Новага Места» [3, с. 46]. Напэўна, таму пісьменніца імкнецца быць максімальна набліжанай да зместу старых тэкстаў, аб'ектыўна апісваючы падзеі і здарэнні, звязаныя з прадстаўнікамі мінулых часоў, і дэталёва выверана ўзнаўляючы іх характары, перажыванні, памкненні, спецыфіку службы, працоўных абавязкаў, а таксама падарожжы, адпачынак і штодзённы побыт, часта няпростыя стасункі з чужымі і блізкімі людзьмі. І, што асабліва цікава, такое падкрэслена паслядоўнае захаванне ў кнізе прынцыпу факталагічнасці пачынае адцяняць і надаваць асаблівую напоўненасць і значнасць у тэкставай плыні ўласных разважанняў В. Бабковай, забяспечваць сэнсава-філасофскую важкасць прыведзеных ёю цытат знакамітых людзей і дбайна падобраных да раздзелаў эпіграфіаў з твораў канкрэтных пісьменнікаў (В. Дунін-Марцінкевіч, І. Бабкоў, А. Разанаў, Э. М. Рэмарк, Ё. Хэзінга), розных жанраў вуснай народнай паэзіі ці пэўных інфармацыйных звестак са слоўнікаў і даведнікаў.

У пераважнай колькасці занатаваныя ў старажытных актах асобы – людзі малавядомыя. Толькі зрэдку сустракаюцца сярод іх прозвішчы знакамітыя. Скажам, пры згадках пра сына вядомага асветніка Васіля Цяпінскага Тобіяша аўтар удакладняе, як у кастрычніку 1616 г. ён пабываў у Замку з мэтай заключыць дамову з адным з зямлінаў і тым самым адстояць інтарэсы свайго сына Яна. Ва ўступных «Маіх “Архівах”» і іншых эсэ ўскосна паведамляецца пра віленскага ваяводу, гетмана ВКЛ Льва Сапегу, каралёў Жыгімонта III і ўладыслава IV Вазаў, сцісла ўзнаўляецца гісторыя жаніцбы князеўны Слуцкай Зафеі Апелька і князя Януша Радзівіла, адзначаюцца няпростыя ўзаемаадносіны магната Юрыя Чартарыйскага і княгіні Саламярэцкай і інш.

Часцей жа дзеючымі асобамі ў тэкстах В. Бабковай выступаюць тутэйшыя мяшчане, зямяне, ваенныя, судовыя мужы і і пісары, кашталяны і іх падданыя, гараднічыя і запатары, аптэкары і краўцы, карчмары і госці, звычайныя падарожнікі і злодзеі, шараговыя прадстаўнікі самых розных нацыянальнасцей са сваімі дзецьмі, родзічамі, знаёмымі, сябрамі і ворагамі. Ды незалежна ад паходжання ўжо тады лепшыя з іх цудоўна разумелі, “што памяць чалавечая вельмі кароткая, кагі б *письмом подпирана не была. Таму для прудное справедливости* важныя для жыцця падзеі запісвалі ў кнігі, пераносілі з *роду ў зямства* дзеля тых, каму аб гэтым належае ведаць, *нынешнем и напотом будучаго веку людям...*” [3, с. 14–15]. І ўсё ж, на вялікі жал, за рэдкімі праявамі зычлівасці, умення спачуваць і дапагаць у бядзе, у асноўным сутычкі паміж варагуючымі ўдзельнікамі сварак вырашаліся не лагодай і цяроплівацю, а помстай і нянавісцю, часта выліваючыся ў бясконцыя судовыя цяжбы і абвінавачванні, абразлівыя прыніжэнні, пагрозы і нават жорсткія расправы. У некаторых выпадках асобныя з іх наогул забываліся «на боязь Божую, людскі сорам і хрысціянскую павіннасць» [3, с. 120] і ніяк не жадалі задумвацца пра сапраўдныя жыццёвыя каштоўнасці, хуткаплыннасць часу. Між тым, і старыя кнігі яшчэ раз нагадваюць пра гэта, «...*всякие речи на свете, sprawy, мысли людские с сею света сходят и сплывают...*» [3, с. 121].

Як таго і патрабуе спецыфіка гістарычна-дакументальнага жанру, кожны з персанажаў у тэкстах зборніка В. Бабковай прадстае найперш праз уласнае імя. Трэба сказаць, што кола зафіксаваных у актавых кнігах XVI–XVII стагоддзяў мужчынскіх і жаночых імёнаў надзвычай шырокае. Самой пісьменніцай онімы, як перад гэтым і розныя тапанімічныя

найменні, не ўспрымаюцца сухім пералікам. Больш за тое, для аўтара яны – «своеасаблівая папітра сярэднявечча» [3, с. 47]. Пры пераважнай этымалагічнай выразнасці і выяўленчай самахарактарыстыцы многія з імёнаў насельнікаў таго часу надзелены паэтычным пачаткам. Як, прыкладам, такія: Сабасцыян Спадоба, Стэфан Шчодра, Яска Скрыпка, Федар Мудрэня, Ян Зімапад. Або: Ярута, Грын, Траян, Богуш, Севярын; Багданіца, Кася, Луцыя, Галеся, Зузанка, Нядзелка і інш. Разам з прафесійнымі абавязкамі, паводзінамі людзей у складаных сітуацыях, іх стаўленні да суродзічаў ці землякоў імёны дапамаюць не толькі дэталева ўзнавіць дакументальныя факты, сутнасна рэканструяваць ход мінулых падзей, але і пашырыць іх пазатэкстуальны фон, узнавіць пэўныя рысы характараў, ажывіць каларыт тагачаснай гістарычнай эпохі.

Сярод прыёмаў аўтарскага пісьма гэтакім жа важным мэтам службыць моўная характарыстыка герояў, перадача іх слоўных сутычак і жэставых абраз, лаянкі і ляманту. Разам з увагай да прыродных з'яў з іх заканамернасцямі і таямніцамі пісьменніца засяроджваецца на важнай ролі ў жыцці чалавека зямлі, гаспадаркі, хатняй жывёлы. Адпаведныя актавыя матэрыялы доказна ілюструюць, што менавіта маёмасныя непаразуменні часцей за ўсё становіліся прычынай працяглых ці наогул невырашальных судовых мітрэнгаў паміж людзьмі. Падрабязна ўзнаўляе В. Бабкова і рэчыўны свет, што акаляе асобных гаспадароў і таксама выступае адным з эфектыўных спосабаў выяўлення сутнасці іх працоўных і асабовых інтарэсаў. З непадробнай жаночай увагай у эсэ апісваецца адзенне персанажаў, даецца дэталева ацэнка тканін і пушніны, з якіх яны выраблены, няспешна прадстаўляюцца іншыя скарбы з нябедных шляхецкіх скрыняў, удакладняецца мера тагачасных грашовых адзінак і коштаў.

Можна з упэўненасцю сцвярджаць, што па інфармацыйнай напоўненасці, багацці выкладзенага фактычнага матэрыялу, трапнай характарыстыцы прадстаўнікоў самых розных саслоўяў, не выключаючы з іх кола людзей «з чуйным слыхам і чарадзейскай ведай» [3, с. 16], кніга В. Бабковай можа смела прэтэндаваць на званне гістарычнага даведніка для чытачоў і ўсіх тых пісьменнікаў, што пазней будуць звяртацца да асвятлення дадзенай эпохі ў самых розных формах дакументальнай і белетрыстычнай прозы пра мінулае. Але зазначанае ніколькі не змяншае мастацкія вартасці і эстэтычную самакаштоўнасць эсэ пісьменніцы, у далейшай распрацоўцы якіх нам бачыцца пачатак таго шматбагатага шляху, што абавязкова забяспечыць плён развіцця і жанравага ўзбагачэння сучаснай гістарычнай прозы.

Несумненна, што асобу літаратара ў значнай ступені характарызуе кола тых аўтараў, напісанае якімі асабліва прываблівае, надзейна ўтрымлівае яе ў полі прыцягальных эстэтычна-мастацкіх інтарэсаў і раз ад разу выклікае патрэбу ва ўдумлівым крытычным пераасэнсаванні іх наробкаў. Калі адштурхоўвацца ад зместу падрыхтаваных В. Бабковай артыкулаў, рэцэнзій, інтэрв'ю, некалькіх аглядаў «Пяцікніжка», разваг пра беларускую і яўрэйскую літаратурную прастору, то можна заўважыць, што ў абсягі яе творчых зацікаўленняў трапляюць па-сапраўднаму таленавітыя пісьменнікі. Сярод іх У. Караткевіч і В. Быкаў, У. Арлоў і В. Мудроў, А. Сыс і С. Дубавец, В. Шалкевіч і З. Бартосік, а таксама многія іншыя. Але пры ўсёй прадстаўнічасці прыведзенага пераліку відавочна, што па зместавым нападзенні, адметным бачанні і ўспрыманням светабудовы, формах адлюстравання перажытага і сённяшняга душэўнага стану, манеры пісьма і нават асобных трагічных супадзеннях у гісторыі сямейных родаў для В. Бабковай адной з найбольш блізкіх айчынных пісьменніц з'яўляецца М. Вайцяшонак. У артыкуле «Пад высокім небам», прысвечаным разгляду яе зборніка апавяданняў «Кола» (2004), пісьменніца выказвае шчырае перакананне ў тым, што мы, «жывыя і мёртвыя», заўжды «вандруем у адзіноце» [5, с. 7]. Адначасова В. Бабкова падкрэслівае тую дзіўную роднасць з Марыяй, якая дасягаецца праз поўнае супадзенне ці цалкам дапушчальную ўзаемазамену думак і слоў кожнай з іх. Зазначанае тычыцца і прысутнасці ў кнізе М. Вайцяшонак скразных вобразаў, сімвалічнасць якіх даследчыцай падкрэсліваецца праз назвы асобных раздзелаў артыкула. А гэта – Птушкі, Горад, Вёска, Дом, Людзі, Сад, што маюць роўнакаштоўны сэнс і створаны «па сваіх законах і ўяўленнях». Разам з тым у калаўроце дзён паміж усімі праявамі быцця не існуе непрымальных супярэчнасцей. Тут, як і належыць Эдэму, пануе толькі «згода і дасканаласць» [5, с. 7].

У рэцэнзій-эсэ «Жыхарка сёмага Неба», дзе аналізуецца ідэйна-мастацкі змест паэтычнага зборніка М. Вайцяшонак “Сонцаварот” (2012), В. Бабкова яшчэ раз падкрэслівае думку, што радавод аўтара «можна адшукаць пад вокладкай усіх напісаных ёю кніжак» [6, с. 1]. Сапраўды, нельга не заўважыць, што акаляючы свет прадстае ў творах пісьменніцы ў вобразе агромністага касмічнага Дома. Тут уладарыць Сонца, знешне супадаючы абрысамі са сланечнікамі на агародзе, залацістымі наліснікамі на драўляным стале вясковай хаты ці вянком з сухіх траў, грыміць гняўлівы Пярун, патрабуе асцярожлівага стаўлення заўжды гатовая да помсты Кара. Тут палоніць раскоша Сада, спакой Іслачы, недасяжнасць аблокаў Неба, жыццесцвярджалнасць Зямлі, што выпрабоўвае сілу Чалавека, Кветкі і Слова. Пранізлівае сумарнае спасціжэнне асобных складнікаў гэтага непаўторнага космасу і ёсць праявай таленту, сведчаннем прыходу ў свет яшчэ аднаго сапраўднага творцы. У сувязі з зазначаным асабліва дакладным і вычарпальным падаецца наступнае вызначэнне В. Бабковай мастакоўскай самабытнасці М. Вайцяшонак: «Тлумачка і перакладальніца. Маўчальніца і сузіральніца. А ў выніку – аўтарка вытанчанай і арыстакратычнай літаратуры» [6, с. 1].

Дадзенае назіранне стваральніцы кнігі «...І цуды, і страхі» – яшчэ адно сведчанне згаданага вышэй пачуцця роднасці з паэтам і прازیкам М. Вайцяшонак. У роўнай ступені кожнае з выказаных у прыведзенай вышэй цытаце слоў дакладна характарызуе і самую В. Бабкову. Пісьменніцу, чуйную да павеваў душы далёкага папярэдніка і заўсёднай прысутнасці мінулага ў сучасным, што дасягаецца праз эфект так званага «экзистэнцыйнага рэха» [3, с. 14], назіральнага і ўдумлівага аўтара гістарычных міфаў і дакументальных твораў са сваім вобразна-рэчыўным светам і непаўторнай інтанацыяй, гэтакім жа адметным успрыманнем прасторы і часу.

Літаратура

1. Пакахай мяне, кагі ласка...: зборнік сучаснай жаночай беларускай прозы. – Мінск : Кнігазбор, 2009. – 366 с.
2. Бабкова, Вольга. Status Animae / Вольга Бабкова // ARCHE. – 2010 (90). – № 3. – С. 5–7
3. Бабкова, Вольга. ...І цуды, і страхі: Эсэ па гісторыі штодзённасці Вялікага Княства Літоўскага XVI–XVII стагоддзяў / Вольга Бабкова. – Мінск : І. П. Логвінаў, 2010. – 152 с.
4. Мацейка, Агата. Давай запросім на мой Дзень народзінаў Бога / Агата Мацейка // ARCHE. – 2002. – № 2(22). – С. 65–67. – 67 с.
5. Бабкова, Вольга. Пад высокім небам: [Нагаткі пасля прачытання кнігі М. Вайцяшонак “Кола”] / Вольга Бабкова // Літ. і мастацтва. – 2004. – 23 ліпеня (№ 30).
6. Бабкова, Вольга. Жыхарка сёмага Неба: Рэцэнзія-эсэ / Вольга Бабкова // Наша Ніва: першая беларуская газета. Рэжым доступу: nn, by // www.nn.by/?c=arprint&i=75613 (6Кб). Дата доступу 20.06.2012